

Új alapokon Pest városa

Mint ismeretes és tapasztalható, a' nagy tavaszi árvíz után elkezdődtek az újjáépítés munkálatai. A' romok takarítása után a' Szépítő Bizottság, József nádor vezetésével kezibe vette az irányítást.

Mint ismeretes, a' nagy árvíz ezen év mártius havának 14. napján hajnalban érte el csúcspontját Pest városában. Egy a' neve elhallgatását kérő városi polgár, aki részt vett a' mentésben, így számolt be az eseményekről: "A' város teljesen kiesett a' nyugalmas zakatolásából és mindennapos tempójából. A' pusztítás hatalmas volt. Én az események közelében lévő házam ablakán kinézve borzadtam el. A' víz óriási robajjal hömpölygött az utcákon törmeléket tolva maga előtt. A' gyengébb házak adták meg leghamarabb magukat a' víznek. Mindenhonnan ordítást, sikoltozást, sírást lehetett hallani. S ezeken felül mindent betakart a' por." Az özönvíz öt napig tombolt a' városban majd mártius 18. napjára leapadt.

Érdeemes tisztában lenni, hogy valójában mekkora kár keletkezett Pest öreg városában. Fontos, hogy tudjuk mekkora a' pletykákban hallható károk valós hányada. Tavasz óta az alapos felméréseknek köszönhetően már sokat megtudtunk. Buda városát a' pesti helyzethez hasonlítva alig érte kár, bár a' folyó itt is óriási pusztítást végzett: valamennyivel több mint 200 épületet tett a' földdel egyenlővé és majd' 260 épületet súlyosan megrongált. Pesten a' számok sokkal rosszabbul néznek ki; 2281 ház semmisült meg, és megközelítőleg 830 sérült. A' özönvíz a' városban 153 ember életét követelte, mely Pest városának igazi tragédia. Ezen felül 60 ezer ember vált hajléktalanná a folyó pusztításának következtében, melyből 22 ezren majdnem minden tulajdonukat elveszítették. A' pesti épületek felbecsült kárértéke 10,500 forint, mely mindössze a' fele a' több mit 20,000 forintra becsült pénzösszegnek, ami Pest szabad királyi városban bejelentett kárként összesen feljegyzésre került. Ezekből a' számokból is látszik, hogy az árvíz a' legnagyobb pusztítást hazánkban Pesten végezte, ugyanis az ország teljes területén keletkezett 28,540 forint kárértékből, mindössze 8,540 forint nem Pest város kára.

A' mentés a' tetőzés másnapján, azaz mártius hónap 14. napján meg is kezdődött. József nádor ekkor Nagylónyai és Vásárosnaményi id. Lónyay János országgyűlési képviselőt,

árvízi királyi biztosnak nevezte ki, amit igazán jó döntésnek nevezhetünk. A' kinevezett biztos keze alatt a' mentés szakszerű műveletek soraival történt. Az embereket, a' víz által életveszélyessé tett házaik tetejéről csolnakokkal szállították a' stabilabb alapzatú házak felsőbb emeleteire, padlásaira vagy a város peremére.

A' mentésben jeleskedett a' hősiességéért díszpolgárrá választott pesti nyomdász; Landerer Lajos és gróf Wesselényi Miklós is, aki megromlott egészségügyi állapota ellenére sem riadt vissza a' mentéstől. Wesselényi, tulajdonát és saját személyét kockáztatva, saját csolnakjain, személyes részvételével mentette a' bajba sodródott polgárokat. A' betegséggel küzdő nemes visszautasította lapunk felkeresését, így nem tudtuk megkérdezni az ott történekről. A' báró levelében elnézésünket kérte, és a' visszautasítást azzal magyarázta, hogy fontos politikai elfoglaltságai mellett azért nem nyilatkozik mivel, a' embert szavai helyett a' tettei határozzák meg, s azt, hogy nem a' dicséretért cselekedett jót, hanem azt emberi kötelességének érezte. Pest város polgárai között így hát méltán nevezik gróf Wesselényi Miklóst az Árvízi hajósnak. A' tragédia hősei között megemlítenő még Horvát István neve is, aki a' Nemzeti Múzeum megbízott igazgatójaként katonás fegyelmet diktált, melynek eredményeként elismerhető, hogy alig sérült bármily értékes tárgy a gyűjteményből.

Az otthontalan polgárok segélyezésében oroszánrészt vállalt Habsburg István főherceg, aki megszervezte, és vezető részben támogatta a' megannyi kárvallott pesti polgárt. Említésre méltó még Liszt Ferenc, a' neves magyar zeneszerző, karmester, aki mihelyt értesült az a' hazájának ezen fontos, és csodálatos városának tragikus esetről, meghirdette, hogy Bécs városába utazik, ahol koncert sorozatot ad melynek bevételét az árvíz által anyagilag tönkretett túlélőknek ajánlja fel adományként. Felsorolható lenne még több száz ember neve, akik ismeretlen hősként személyesen vettek részt, vagy adománnyal segítettek Pest város lakosságának kimenekítésében, támogatásában. Egy város hálás önfeláldozó bátorságukért, s nagylelkűségükért!

Mint ahogy azt az utóbbi hetekben már tapasztalni lehetett, elkezdődtek az újjáépítés munkálatai a városban. A felséges császár magyar nagykövete a kiadott szigorú szabályozásból leginkább azt hangsúlyozta, hogy senki ne kezdjen el építkezni önerőből mert így nem lehet majd egy stabil, s élhető várost létrehozni. Az újjáépítés munkálatainak tervezését a Szépítő Bizottság - József nádor vezetésével - nagy precizitással végzi (ezen munkálatok során készült a címlapon is látható kép). A város eddigi zsúfolt képén, és gyenge biztonságán szeretnének változtatni elsősorban, szemük előtt Bécs dicső városát tartva. A szabályozás szerint a házakat egymástól csak nagyobb távolságokban lehet majd építeni, mely azon célból fontos, hogy a jövőben ne egymáson támaszkodjanak a házak, hanem külön alapon biztonságosabban álljanak. Az építkezést szabályozó törvényben várhatóan a házak alapja, emeleteinek belső magassága, s falainak vastagsága is meg lesz határozva, illetve azon belső udvarok, melyek az árvízszintnél alacsonyabban fekszenek, kötelezően betakarandóak lesznek. Az árvízkor egyik legnagyobb problémát okozó, építőanyagként használt vályog használata ellen is született döntés. A vályog - mint kiderült - kevésbé biztonságos, mint amennyire kézenfekvő, ezért a Szépítő Bizottság arra utasítja Pest lakóit, hogy ne használjanak vályogot, kivéve abban az esetben, ha ezt az építőanyagot az árvízszint feletti támpillérek közötti fal építésére használják. Az építkezéseket továbbá ezek után csak hivatalosan aláírt tervrajzzal lehet elkezdni, így a városvezetés könnyebben átláthatja település felépítését.

A Pest városa új alapokra épül. Ezen alkalomból a Pesti Magyar Lap minden héten beszámol majd a város építésének aktuális helyzetéről. Adjon a tervezéshez és újjáépítéshez erőt a hősök alázatos szolgálatnak lelkülete, és mindaz, amit az áradásból megtanulhattunk! Szolgálja ez építőmestereink tudását, és városunk megújulásának fényes célját!

Pest, 1838. augusztus 29.

Felhasznált irodalom:

1. ASZTALOS MIKLÓS: Az árvíz története, (Szerk.: Némethy Károly) Budapest, 1938, https://mtda.hu/books/nemethy_karoly_a_pest_budai_arviz.pdf
2. GLATZ FERENC: A magyarok krónikája, (382-383. oldal), Magyar Könyvklub, 2000, Budapest
3. HIDVÉGI VIOLETTA: 52 év 12 ezer tervlap – Pest város Szépítő Bizottmánya (1808 – 1860) <http://www.bpht.hu/historiak/133.pdf>
4. Ismeretlen szerző: Az 1838-as dunai árvízről, (2010), Történelem mindenkinek, https://toriblog.blog.hu/2010/03/15/az_1838_as_dunai_arvizrol
5. KISS MIKLÓS: Árvizek hazánkban, (2020) Budapest, http://www.vizinform.hu/pic/kepek/arvizek01_.pdf
6. DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA: A Magyar Nemzeti Múzeum az 1838-as árvízben, (2013), Magyar Múzeumok.hu: http://archiv.magyarmuzeumok.hu/targy/1252_a_magyar_nemzeti_muzeum_az_1838-as_arvizben

Felhasznált képek:

1. https://m.blog.hu/ti/timelord/image/nikon%20166_resize.jpg
2. <https://mapire.eu/hu/map/budapest-1838/?layers=85&bbox=2114487.068081578%2C6023892.385583416%2C2127376.261976165%2C6027714.236997675>